

Eigerøy fyr. Lokallet nr. 24

Leave nothing but footprints!

Magma Geopark
 Elvegaten 23, 4370 Egersund
 post@magmageopark.com
 www.magmageopark.com

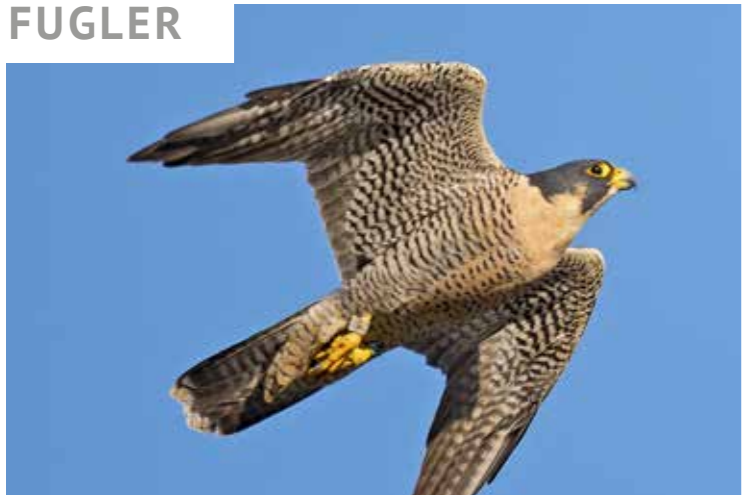
Om en står på et høydedrag og ser utover landskapet i Magma Geopark kan en lett få inntrykk av å befinne seg på en fremmed planet. Landskapet i Geoparken er særpregget med sine kolleformede og nakne heier. Den dominerende bergarten anortositt er hard og kompakt. Dette gjør at jordsmonnet blir skrint og vegetasjonen blir fattig. I nord og øst finner vi bredere daler med løsavsetninger fra siste istid. Dette gir et frodigere landskap velegnet for til landbruksformål. Mange vann og vassdrag bryter landskapet opp og bidrar til å skape en variert og spennende natur.

I tillegg til jordsmonnet har også klimaet i geoparken stor betydning for utvalget av plantearter. Kystklimaet passer for planter som ikke tåler lave vintertemperaturer og gjerne også knopper før vinterfrosten kommer. Dette gjør at vi finner flere plantearter her som har svært begrenset nasjonal utbredelse. Kystlandskapet var mer skogkledd før det moderne mennesket startet med landbruk og dyrehold. Behovet for gode forområder for husdyra gjorde sitt til at skogen forsvant og ble erstattet av de vidstrakte, åpne lyngheiene for mellom 2 og 4 tusen år siden. En annen effekt av avskogingen var forsumpning. Skogen har vesentlig større forbruk av vann enn åpen hei. Dermed ble resultatet mer myrdannelse. Store myrareal langs kysten ble dannet på denne måten.

SÆRLIG VERDIFULLE ARTER I MAGMA-OMRÅDET

FUGLER

VANDREFALK

Falco peregrinus

I Magma Geopark kan du finne verdens raskeste fugl. Med en fart på opp mot 400 km/t stuper denne falken gjennom lufta for å fange sitt bytte. Falken kan kjennes igjen på sine mørke kinnstriper og en gråhvit til brunsvart overside. På 60- og 70-tallet var denne raske jageren nesten utryddet på grunn av miljøgifter. Takket være en iherdig redningsinnsats er det nå igjen en bærekraftig bestand av vandrefalken i Norge.

Reiret plasseres oftest på en berghyll, men den kan også finne på å lage reir på høye bygninger. De 2-5 eggene ruges hovedsaklig av hunnen i 29-32 dager. Etter 5-6 uker er ungene flygedyktige. Vandrefalken ernærer seg av mindre fugler opp til ca. kråkestørrelse som alltid blir tatt i luften. De fleste norske vandrefalker trekker til det sørvestlige Europa om vinteren.

HUBRO

Bubo Bubo

Jæren og Dalane er et viktig leveområde for den norske bestanden av Europas største ugle. Hubroen har store fjærtopper som kan minne om horn, og rødgule øyne. Den er en allsidig jeger som lever av alt fra smånagere og frosk til voksne harer og storfugl. Tidlig om våren kan en høre hubrohannens revirlyd, et dypt og rungende "hoo-å". Ved gode lytteforhold kan revirropet høres opp mot fire kilometer!

STORLOM

Gavia arctica

På innsjøer i Magma Geopark kan en finne storlomen. Et typisk trekk ved lommene er at de skifter drakt høst og vår, og de ser ganske så forskjellig ut på sommeren og vinteren. Storlom har ei flott fjærdrakt i hekketida selv om fargene går i svart, grått og hvitt. Storlomen foretrekker å hekke i store innsjøer med mye fisk. Fisken fanges under lange dykk.

Nebbets dolkeform gjøre det velegnet som fiskeredskap. Utenom hekkesesongen kan storlomen påtreffes langs kysten, selv om de fleste trekker lenger vekk. Sangen til storlom er flott og stemningsfull. Mange har nok hørt den en stille vårkveld ute ved en innsjø uten helt å vite hva en har hørt.

HVITRYGGSPETT

Dendrocopus leucotos

Denne hakkespettarten er oppført som nær truet i den nasjonale rødlisten. I Magma Geopark kan du imidlertid få oppleve denne fuglen om du tar deg en tur innover i skogene. I Norge er det vesentlig på Sør- og Vestlandet den finnes. Den norske bestanden teller omkring 1700 par, og dette er Vest-Europas kanskje eneste livskraftige bestand av arten i dag. Den lever av bark- og vedlevende insektlarver som den finner i død ved. Vi finner hvitryggspetten særlig i områder med mye løvskog som er rik på død ved. Gjerne er det ospa den foretrekker.

TRÆR, PLANTER, MOSE OG LAV

EIK

Quercus robur

Eik er et varmekjært edelløvtré som trives på dyp, næringsrik, frisk og moldrik jord. Egersund har fått sitt navn fra dette treslaget og eika er med på prege naturen i området til Magma Geopark. Om eika får stå i fred kan den bli svært gammel. Gamle eiketrær er økosystem i seg og utgjør et svært viktig leveområde for blant annet sopp, lav, mose og insekter. Det er faktisk funnet hele 1500 forskjellige arter i slike gamle eiketrær. Mange av disse artene lever ingen andre steder.

BLÅMUNKE

Jasione montana

Denne vakre planten kler tørrbakkene i Magma Geopark blå når den blomstrer fra juni til august. Den trives godt i næringsfattig, godt drenert jord langs kysten på Sør- og Vestlandet. Denne urten blir 10–30 cm høy og har smale, hårete blad og halvkuleformede kurver med blå blomster. Selv om man først kan tro at dette er en kurvblomst, hører den faktisk til i klokkefamilien.

RØSSLYNG

Calluna vulgaris

Kystlyngheiene er et kulturlandskap hvor røsslyng utgjør en viktig del av vegetasjonen. I Magma Geopark finner vi fortsatt områder hvor den treløse kystlyngheia er intakt. Lyngheilandskapet har i flere tusen år preget kysten av Vest-Europa i et sammenhengende belte fra Portugal i sør til Lofoten i nord. Kystlyngheien ble holdt i hevd ved sviing, beiting og innsanking av lyng til vinterfôr. Trusler mot kystlyngheia i dag er gjødsling, gjengroing og nedbygging.

KLOKKESØTE

Gentiana pneumonanthe

Denne iøynefallende planten trives best på næringsfattig myr og våt kystlynghei langs kysten på Sørvestlandet. Klokkesøte er en flerårig urt i søterotfamilien. Planten er mellom 10-30 cm høy med motsatte, hele blad og store, mørkeblå blomster i toppen av stengelen. Skal en finne denne sjeldne planten bør en lete i august og september når den blomstrer. Klokkesøte er i tilbakegang, men forekommer tallrik på utvalgte steder i Magma Geopark. Klokkesøt er på Norsk rødliste og betraktet som en truet art.

BLODTOPP

Sanguisorba officinalis

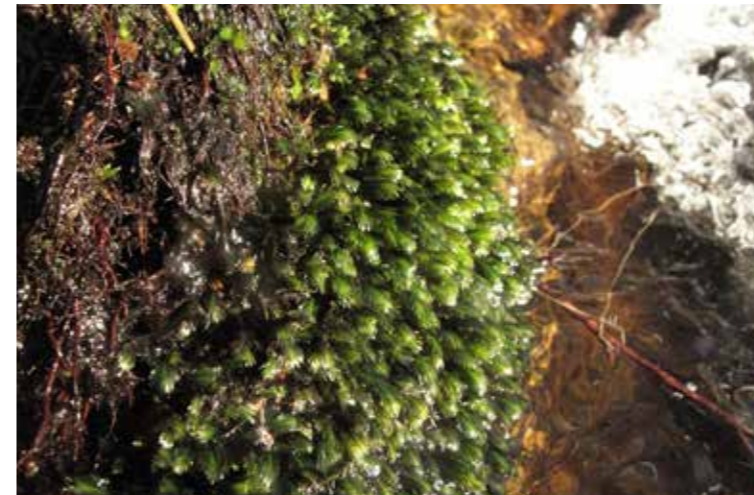
Med sine svartrøde, tønneformete, tette blomsteraks likner ikke blodtopp på noen annen art i vår flora. Den er sjelden, men kan påtreffes langs kysten av Magma Geopark. En legger lett merke til denne vakre, høyreiste planten. Bladene er finnete og blomstene mørkerøde, samlet i et hode i toppen av den ca. 50 cm høye stengelen. Både det latinske og norske navnet viser til den gamle medisinske bruken av planten som var å stille blod.

FIRTANN

Teucrium scorodonia

Om du går tur langs kysten av Flekkefjord og Sokndal kan en være heldig og finne denne flerårige urten som hører til i leppeblomstfamilien. Den blir 20–50 cm høy, forgrenet, med stilkete, brede, tannete blad og lange, ensidige klaser av gule blomster. Planten vokser i tørre kratt og urer. Kanskje lukter du den før du finner den. Firtann-lukta er helt spesiell og ganske sterk. I Norge finnes firtann kun langs kysten mellom Søgne og Sokndal.

BEKKELOMMEMOSE

Fissidens polyphyllus

I Lund og Flekkefjord kommune finnes en rekke bekkedrag og bekkeløfter hvor et fuktig og skyggefullt miljø bidrar til at en rekke lav- og mosearter trives. Her finner vi også den sjeldne mosearten bekkelommemose. Mosearten vokser på steiner i mindre bekker, og er derfor sårbar for vassdragsreguleringer. Arten er nesten bare kjent fra nabokommunene Lund og Flekkefjord. Bekkelommemose er ført opp som "sterkt truet" i rødlista.

Foto: Torbjørn Høitomt

STOR PRAKTKRINSLAV

Parmotrema arnoldii

Denne er en stor og gråfarget bladlav som vokser over moser på sure bergvegger i lysåpen bjørkeskog med høy luftfuktighet. I Norden er stor praktkrinlav kun funnet noen få steder i nærheten av Rekefjord i Sokndal kommune, så den er svært sjelden. Da stor praktkrinlav foretrekker lysåpne voksesteder er spesielt granplanting og gjengroing av bjørkeskogen trusler for denne sårbare arten.

Foto: Audun Steinnes

Øvrige foto: Shutterstock